

New Books
Книжнина

ИЗМЕРЕНИЯ НА КОНТРОЛНАТА ДЕЙНОСТ В ОБРАЗОВАНИЕТО

Гьорева, Р. (2019). *Контролната дейност в образованието*.
Благоевград: Макрос. ISBN 978-954-561-471-2

Траян Попков

Югозападен университет „Неофит Рилски“

На макросоциално равнище образованието е стратегически ресурс за страната ни за нейното икономическо и социално развитие, за поддържане на национална идентичност и иновативност, за цялостен социален интегритет и конкурентност, за социалното управление и изграждането на гражданското общество. Основни институции, на които е поверено развитието и управлението на този ресурс, са детската градина и училището. Ето защо за страната е важно тяхното управление. Законът за предучилищно и училищно образование в чл. 4, ал. 2., т. 10. и т. 11. относно управлението въвежда два базови принципа: „прозрачност на управлението и предвидимост на развитието на предучилищното и училищното образование“; „автономия за провеждане на образователни политики, самоуправление и децентрализация“ (ЗПУО).

Променените социални, икономически и културни условия изправят управлението на училището пред качествено нови предизвикателства във всички негови функционалности: диагностика, планиране, организация, мотивиране, контрол. Именно на новите отговорности на контрола в условията на нарасналите отговорности на училището е посветено учебното помагало „Контролната дейност в образованието“ на д-р Румяна Гьорева.

Още тук ще направя уговорката, че то съчетава дидактически, изследователски и прагматичен замисъл и както авторът подчертава – съчетаване на

„теорията и практиката в областта на управлението на съвременните училищни институции“ (с. 5). 1. Дидактическият замисъл се проектира в два плана: апарат за усвояване – въвеждане на увод, образователни цели и съдържание в началото на всяка от трите глави и въпроси и задачи – в края. 2. Изследователската страна от намеренията се реализира чрез разглеждане на новите постижения в управленската наука в областта на образованието, включително и препратки към скорошното дисертационно изследване на автора на тема „Функции на мониторинга в процеса на децентрализация на училищното образование“. 3. Практическата съставляваща се вижда ясно в позоваването и разглеждането на съвременни нормативни документи, върху които се основава реалното управление на институциите на предучилищното и училищното образование, както и определени елементи от външен опит. Относно нея в пожелателен план би могло да се засили вниманието върху анализа на конкретни проблеми от практиката на контролната дейност във всяка от основните институции на образованието, посочени в алинея 3. от чл. 2. на ЗПУО – детската градина и училището.

Съдържанието на помагалото обхваща три тематични области от контрола в образованието. Първа тема: неговите основни характеристики, цели, обекти и субекти, видове. Тема втора: мястото на контрола в управлението на качеството на образованието. Тук отделните подтеми са посветени на правната уредба на управлението на качеството на образованието; подходи, форми и методи на контрол; и портфолиото в ролята му на управленски инструмент. Трета тема: ефективност на контролната дейност – същност, ефективност, системи за оценяване и самооценяване. Обмисленият подбор на трите тематични области показва и замисъла на помагалото: неговите ползватели – студенти и управленци, да осъзнаят вътрешната връзка между контрола, като функция на управлението, мястото му в управлението на качеството и неговата ефективност.

Доколкото книгата носи дидактически замисъл, ще открия няколко нейни съдържателни особености.

Широта на представяне на тематиката за контрола в образованието, която в цялост не е нова. Преди влизането в сила на ЗПУО един от специалистите в тази област – Динко Господинов, бе посветил изследването си на контрола в управлението на училищната институция (Gospodinov, 2010). При наличието на новия Закон и в съответствие със замисъла си д-р Гьорева разширява обхвата на темата до предучилищното и училищно образование (с. 27). Върху вече проведени изследвания достъпно и ясно са актуализирани и очертани основни характеристики и принципи на контрола и различни виждания за тях (с. 20 – 26). Това дава възможност за по-добро разбиране на същността и прагматиката на контрола, т.е. за избор на ориентири в приложението в конкретни условия и за оценка на въздействието му.

Пак във връзка със ЗПУО (чл. 251 – 256.), авторът прави конкретизация на целите на контрола в предучилищното и училищното образование на четири равнища: национално, регионално, местно (общинско) и институционално (с. 27 – 34), конкретизирайки съответните цели. Тази част от книгата е особено полезна както за студентите, така и за действащи управленци в образованието. Има отражение и при изграждането на системи за самоконтрол в образователните институции.

Разгледано е съдържанието на класически функции на контрола: социална, технологична, икономическа и политическа функция. Те са допълнени с интерпретиране на такива като: експертна, мотивираща, подпомагаща, организационна, прогностична, коригираща, сравнителна, оценъчна и др. (с. 37 – 47). От функциите се преминава към добра конкретизация на обектите и субектите на контрола в системата на образованието (с. 47 – 58). В една централизирана образователна система разглеждането на субектите поставя важно концептуално питане за баланса на контрола с автономността, творческата самоорганизация и ефективност на образованието; има ли територия и доколко за управленски иновации и творчески подходи. Каква е реалната ситуация в този баланс в държавните и частните институции на предучилищното и училищното образование?

Втората голяма тема от помагалото търси мястото на контрола в управлението на качеството в институциите на предучилищното и училищното образование. В почти едноименната глава (с. 74 – 154), тръгвайки от правната уредба, д-р Гьорева избягва обилните и нескончаеми дискусии за същността на качеството в образованието и дава нормативен ориентир за разбиране на понятието „качество“, като го свързва с постигането на ДОС (държавните образователни стандарти). Разглеждането му не само в резултативен, но и в системен план, дава възможност да се постави и въпросът за качеството на контрола. Теоретичното осмисляне на качеството минава през изясняване на понятийната определеност и практическа натовареност на понятията „контрол“, „инспектиране“ и „мониторинг“. В интерпретацията на д-р Гьорева, ако в управлението контролът поема ролята и на инструмент за оказване на помощ (с. 102.), то „мониторингът“ предоставя възможности за участие на целия колектив на образователната институция, наблюдението, оценката и анализа“ (с. 113). За да не остане анализът на абстрактно равнище, са представени системи и практики за контрол на качеството в предучилищното и училищното образование на международно равнище: Австрия, Франция, Естония, Швейцария, Великобритания. От европейската практика са визирани ред регламенти, които се отнасят до набиране, обобщаване и анализиране на информация относно предучилищното и училищното образование. Националната „практика“ е представена на нормативно равнище или чрез различни проекти, целящи развитие на мониторинга и контрола върху качеството на

образоването. Разглеждането на портфолиото като инструмент за самооценка и управленски контрол продължава линията за приближаване към практиката с представянето на институционалното и персоналното портфолио на ученика и учителя.

Трета тема е „Ефективност на контролната дейност“. Тук най-напред се разглеждат характеристики на ефективния контрол, като навременно идентифициране на основни процеси и фактори, влияещи върху качеството на образование; системност и гъвкавост в съответствие с промяната в средата; фокус върху „критичните точки“ и др. Във връзка с повишаване на автономността и отговорността на образователните институции за качеството на образованието при разглеждане на тенденции в планиране на контрола и управление на съвременни технологии за него се акцентира на основни принципи при развитието на капацитет за самооценяване по модела EFQM (фокус към клиента, базираност на факти, непрекъснато учене и иновации и др.). Тези процеси обясняват и вниманието към разглеждането на вътрешни и външни системи за оценяване и самооценяване на качеството в институциите за предучилищно и училищно образование. Тази част от помагалото е развита с позоваване на европейски практики, модели и тенденции, както и български търсения (напр. по Росица Симеонова и Йонка Първанова – „полицентрично инспектиране“).

Приложението включва примерна технология за вътрешен контрол и оценяване с оглед управление на качеството на образованието. Предложената технология е полезна с операционализирането ѝ по модела критерии – индикатори – доказателства.

Очаквам, че апробирането на помагалото в учебната и управленската практика ще подчертае необходимостта от повече внимание върху изследвания от практиката на контрола и мониторинга върху качеството на образованието у нас; засилване на дискуссионния характер на някои теоретични постановки и акценти върху работещи идеи и апробирани модели на контрол върху качеството на образованието според спецификата в предучилищните и училищните институции.

Богато на теоретична информация, обогатено с операционализирани идеи и подкрепено от педагогическия и управленски опит на автора, помагалото може успешно да подпомага както подготовката на студенти по образователен мениджмънт, така и пряко ангажираните в управлението на предучилищното и училищно образование.

БЕЛЕЖКИ

1. Закон за предучилищно и училищно образование. Обн. – ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г.; изм. и доп., бр. ... бр. 108 от 29.12.2018 г., в сила от 01.01.2019 г. (ЗПУО).

ЛИТЕРАТУРА

Господинов, Д. (1010). *Контролът в управлението на училището*.
София: Деал – Емилия Недялкова.

REFERENCES

Gospodinov, D. (1010). *Kontrolat v upravlението na uchilishteto*. Sofia:
Deal – Emiliya Nedyalkova.

DIMENSIONS OF CONTROL ACTIVITY IN EDUCATION

Gyoreva, R. (2019). *Control activity in education*. Blagoevgrad: Macro.
ISBN 978-954-561-471-2

✉ **Dr. Trayan Popkochev, Assoc. Prof.**

Department of Pedagogy

Faculty of Pedagogy

South-West University „Neofit Rilski“

Blagoevgrad, Bulgaria

E-mail: popkochev@gmail.com